

protiv goleme turske sile, Ferdinand uze sada nastojati, da sa sultanom sklopi mir ili bar podulje primirje. Tako je došlo (1547) do petgodišnjega primirja, kojim se Ferdinand obavezao na plaćanje godišnjega „dara“ u iznosu od 30.000 dukata, a inače pridrža sve ono, što je bilo u njegovoj neposrednoj vlasti u Ugarskoj i Hrvatskoj. Ovim primirjem, koje postade osnova daljima, Ferdinand je konačno poslije dvadesetgodišnjega ratovanja spasao za sebe i svoj rod u prvom redu dostojanstvo ugarsko-hrvatskoga kralja, a onda i ostatke Ugarske i Hrvatske od potpune propasti. Ali erdeljski zapletaji, za kojih pogibe Juraj Utišenić (1551), taj „najumniji državnik ugarski svih vremena“, kako ga nazivlju moderni mađarski pisci, izazvaše i opet omanje sukobe s Turcima. Za njih izgubi Hrvatska Viroviticu (početkom 1552.), Čazmu (u augustu 1552.) i Kostajnicu (u julu 1556.). Unatoč produženu primirju na ranijoj osnovi (1552) ostadoše svi gradovi u turskoj vlasti, pače u Čazmi osnovan je nov sandžakat.

U doba tih posljednjih turskih bojeva bijaše banom hrvatskim Nikola Zrinski (1542—1556), koji primi od Ferdinanda u ime odštete za zaostalu plaću za vojsku kao i za viteška djela čitavo Međumurje (12. marta 1546.), pa tako se sada premjesti težište ove porodice iz Zrinja u Čakovac. Kad se odreče banstva, povjeri mu kralj poslije nekoga vremena sigetsk u kapetaniju, dok je banom postao Petar Erdődy (1557—1567), za kojega se sastade posljednji zasebni hrvatski sabor u Steničnjaku (u julu 1558.).

Ma da je Ferdinand dobro znao, da su Češka, Ugarska i Hrvatska s austrijskim nasljednim zemljama njegovim stupile jedino u personalnu uniju, ipak je jednako težio, kako bi sve te zemlje centralizirao i tako s vremenom od personalne unije učinio realnu. Koristeći se jadnim prilikama za neprekidnih turskih ratova pokušava ponajprije parlamentarizmom. Ferdinand naime zatraži od svake kraljevine i zemlje, da mu pošlje neke zastupnike, koji će raspravljati o poslovima zajedničkoga interesa. No ta mu se namisao ipak izjalovi, jer ni Ugri ni Hrvati ne htjedoše vijećati o svojim poslovima izvan svoje zemlje. Opazivši to uvede Ferdinand uspješno neke centralne urede na svom bečkom dvoru. To bijahu dvorsko ratno vijeće (Hofkriegsrath), tajno vijeće (Geheimrath), dvorska kancelarija (Hofkanzlei) i dvorska komora (Hofkammer). Ovi su uredi, sastavljeni poglavito od Nijemaca, stavljali kralju predloge, naročito glede vojničkih i financijskih posala, te su vremenom dobivali sve